

05.08.2022

POL-2022-83679

Sisäministeriö

kirjaamo.sm@govsec.fimaahanmuuttoosasto.sm@govsec.fi

VN/3493/2022-SM-8

Helsingin poliisilaitoksen lausunto hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuttavan lakiesityksen tavoitteena on, että ihmiskaupan uhrien auttamistoiminta muodostaisi itsenäisen ja erillisen kokonaisuuden suhteessa rikosoikeusjärjestelmän puitteissa tehtyihin ratkaisuihin. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vastaanottolokia siten, että ihmiskaupan uhrin auttamisen liitännäisyys rikosprosessiin ja rikosprosessin eri vaiheissa tehtäviin ratkaisuihin heikkenee.

Esityksen mukaan auttamisjärjestelmästä poistamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, etteivät rikosprosessissa tehtävät ratkaisut johtaisi uhrin poistamiseen järjestelmästä kuten nykytilanteessa. Poistamisperusteista kumottaisiin ne, jotka liittyvät esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa tehtyihin rikoslain ihmiskauppanimikkeeseen liittyviin ratkaisuihin

Esityksen tavoitteen osalta Helsingin poliisilaitos toteaa, että sinällään nykyinenkään lainsäädäntö ei edellytä, että auttamisjärjestelmään ottaminen olisi sidottu siihen, onko asiassa meneillään rikosprosessi tai millä rikosnimikkeellä esitutkinta on käynnistetty. Auttamisjärjestelmään pääsemiseksi ei myöskään edellytetä, että henkilö sitoutuisi todistamaan rikoksentehtäjä vastaan rikosta tutkittaessa tai oikeudenkäynnissä.

Vaikka auttamistoiminta ja ilmoitettuun ihmiskaupparikokseen liittyvä esitutkinta/rikosprosessi liittyvät samaan henkilöön, ovat prosessit kuitenkin sisällöltään ja osittain myös tavoitteeltaan erilaisia. Näin ollen Helsingin poliisilaitoksella ei ole huomauttamista tämän tavoitteen tai sen toteuttamiseksi aiottujen muutosten osalta.

Hallituksen esityksessä esitetään myös, että monialaista asiantuntijaryhmää koskeva säännös kumotaan. Tätä on esityksessä perusteltu muun muassa sillä, että kumoamisella voidaan katsoa olevan myönteinen vaikutus viranomaisten resurssien tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen näkökulmasta.

Monialaisen asiantuntijaryhmän pääasiallisena tarkoituksena on ollut toimia Joutsenon vastaanottokeskuksen päätöksenteon sekä ihmiskaupan uhrien auttamistoimien ja suojelutarpeen arvioimisen tukena. Voimassa olevan

lain mukaan Joutsenon vastaanottokeskus voi kuulla monialaista asiantuntijaryhmää tarpeen mukaan, kun se päättää henkilön ottamisesta auttamisjärjestelmään tai päättää ihmiskaupan uhrin poistamisesta auttamisjärjestelmästä. Kun Joutsenon vastaanottokeskus tunnistaa ihmiskaupan uhrin lain 38 §:n nojalla, on sen kuultava monialaista asiantuntijaryhmää ennen tunnistamispäätöksen tekemistä. Asiantuntijaryhmässä on Joutsenon vastaanottokeskuksen johtajan lisäksi oltava vähintään yksi sosiaalihuollon ja yksi terveydenhuollon asiantuntija sekä poliisin, rajatarkastusviranomaisen ja Maahanmuuttoviraston edustajat.

Poliisi on ollut mukana monialaisen asiantuntijaryhmän käsiteltäviä tapauksia, joissa esitutkinta- ja rikosprosessi ei ole syystä tai toisesta edennyt ja asiantuntijaryhmässä on arvioitu ihmiskaupan uhrin jatkoa auttamisjärjestelmässä. Helsingin poliisilaitoksen kokemuksen mukaan poliisin osallistuminen asiantuntijaryhmään ja rooli tapausten arvioinnissa on ollut pikemminkin edustuksellinen. Poliisin esittämille näkemyksille uhrin kertomuksen uskottavuudesta ei ole juurikaan annettu merkitystä, vaan ratkaisu uhrin pitämisestä auttamisjärjestelmässä on käytännössä tehty auttamisjärjestelmän uhrimyönteisen tulkinnan ja uhrin kertoman perusteella.

Helsingin poliisilaitoksella ei siten ole huomautettavaa siltä osin kuin esityksessä on lausuttu monialaisen asiantuntijaryhmän tarpeettomuudesta sekä perusteista monialaista asiantuntijaryhmää koskevan säädöksen kumoamisesta.

Lakimuutoksen taloudellisista vaikutusten osalta esityksessä on todettu, että ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävään jonkin verran Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteyteen sijoitetun ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän työtä ja että kasvava asiakasmäärä ja uhreille tarjotut auttamistoimet voisivat nostaa ihmiskaupan uhrien auttamispalveluihin varatun määrärahan käyttöä. Auttamisjärjestelmän roolin vahvistaminen kansallisena asiantuntijaviranomaisena ihmiskauppailmiöön ja sen vastaiseen työhön liittyvissä asioissa arvioidaan myös heijastuvan määrärahatarpeisiin.

Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei välttämättä ole riittävällä tavalla huomioitu auttamisjärjestelmästä poistamista koskevia muutoksia. Auttamisjärjestelmästä poistamisen osalta esityksessä on todettu, että ihmiskaupan uhri voitaisiin poistaa auttamisjärjestelmästä, kun hän ei ole enää auttamistoimien tarpeessa tai jos auttamisjärjestelmään ottamisen jälkeen ilmenee seikkoja, joiden nojalla voidaan perustellusti katsoa, että kyse ei ole ihmiskaupan uhrista. Tällöin lausuntopyynnön mukaan henkilön ei voida katsoa myöskään olevan ihmiskaupan uhreille tarkoitetun auttamisjärjestelmän kautta annettavien auttamistoimien tarpeessa, ja kyseinen poistamisperuste tulisi sovellettavaksi.

Helsingin poliisilaitoksen havaintojen perusteella mahdollisen ihmiskaupan uhrin tapahtumia koskevia kertomuksia on usein erittäin vaikea sekä luotettavasti vahvistaa että perustellusti kyseenalaistaa, koska ne ovat usein vailla konkreettista kiinnekohtaa aikaan, paikkaan tai muihin tapahtumaan

osallisiin. Helsingin poliisilaitoksen käsityksen mukaan on siten äärimmäisen harvinaista, että ihmiskauppaepäilyn osalta ilmeni myöhemmin sellaisia uusia seikkoja, joiden perusteella uhrin antamia tietoja voitaisiin perustellusti pitää virheellisinä.

Lakimuutoksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on siten perusteltua huomioida, että ehdotuksen perusteella auttamisjärjestelmään ottamisen kynnys on hyvin matala, mutta toisaalta auttamisjärjestelmästä poistamiselle on asetettu hyvin korkeat ja käytännössä usein aktualisoitumattomat vaatimukset. Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tämä tarkoittaa, että auttamisjärjestelmään otetun ihmiskaupan uhrin kustannusvaikutukset eri muotoisten palveluiden osalta saattavat olla hyvinkin pitkäkestoisia, ja lisäksi lienee hyvin vaikea etukäteen arvioida, kuinka pitkään ja missä laajuudessa auttamisjärjestelmään otetulla henkilöllä on tarvetta varsinaisen auttamisjärjestelmän palveluille tai esimerkiksi muille uhrille tarjottaville sosiaali- ja terveystalvuuille. Helsingin poliisilaitos näkee esityksen kustannusvaikutuksia koskevan muotoilun varsin optimistiseksi.

Poliisipäällikön sijaisena,
Apulaispoliisipäällikkö

Heikki Kopperoinen

Rikoskomisario

Markku Silén

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 05.08.2022 klo 15:59. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.